

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Збірник наукових праць
Рівненського державного
гуманітарного університету

**Актуальні
проблеми
сучасної
філології**

МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Випуск XVIII

*Наукові записки
Рівненського державного
гуманітарного університету*

Рівне–2010

ББК 81 Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету.
А 43 Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії.
4 Вип. 18. – Рівне: РДГУ, 2010. – 265 с.
УДК
811.161.2

У збірнику, присвяченому 70-річчю видатного сучасного вченого-лінгвіста, академіка АН ВШ України, доктора філологічних наук, професора Каленика Федоровича Шульжука, вміщено статті науковців Рівненського державного гуманітарного університету та інших провідних вишів України з актуальних проблем граматичної будови української мови. У полі зору дослідників питання синтаксису, морфології, лексикології, мовної освіти тощо.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів філологічних факультетів, учителів української мови.

Редакційна колегія:

Головний редактор	Шульжук Каленик Федорович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету, дійсний член Академії наук вищої школи України
Заступник головного редактора	Степанова Ольга Іванівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету

Члени редакційної колегії:

1. **Архангельська А.М.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального мовознавства та славістики Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.
2. **Вихованець І.Р.**, член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту української мови НАН України (м. Київ).
3. **Вокальчук Г.М.**, доктор філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
4. **Загнітко А.П.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Донецького національного університету.
5. **Кірілкова Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
6. **Кузьмич О.О.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
7. **Мандрик Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри методики викладання та культури української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
8. **Мірченко М.В.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Волинського національного університету імені Лесі Українки.
9. **Тищенко О.В.**, доктор філологічних наук, професор, проректор з наукової роботи Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.
10. **Шкарбан Т.М.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
11. **Шульжук Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри методики викладання та культури української мови Рівненського державного гуманітарного університету.

Упорядник: Степанова О.І.

Друкується за рішенням вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 10 від 30.04.2010 р.)

Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12. Рівненський державний гуманітарний університет.
(вул. Остафова, 31; кафедра української мови)

предмета, яка внутрішньо йому не притаманна. Наприклад, *А довкола падало осіннє листя з дерев, отже, була осінь...* (В. Шевчук). В атрибутивному комплексі ознаку розуміють як внутрішню властивість предмета, яка виражена в поєднанні зі своїм носієм: *солодкий мед, ясний день, тепла ковдра*. Атрибутивні поєднання орієнтовані на номінацію та не становлять закінченого судження.

Отже, семасіологічна диференціація предметних та ознакових слів репрезентується у мові на основі універсальної опозиції денотативно орієнтованою, предметною, та сигніфікативно орієнтованою ознаковою лексикою. Однак проблема предметних та ознакових слів потребує спеціального подальшого розгляду на нових теоретичних засадах з урахуванням частиномовних відношень і взаємовпливів в ономаціологічному та функціональному аспектах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. О номинативном аспекте предложения / Н. Д. Арутюнова // *Вопр. языкознания*. – 1971. – № 6. – С. 61–73.
2. Базилая Н. А. Категория признаковости в языке / Н. А. Базилая. – Тбилиси, 1988. – 303 с.
3. Вольф Е. М. Грамматика и семантика прилагательного / Е. М. Вольф. – М.: Наука, 1978. – 200 с.
4. Гак В. Г. К проблеме синтаксической семантики: Семантическая интерпретация "глубинных" и

"поверхностных" структур. Инвариантные синтаксические отношения значений и структура предложения. / В. Г. Гак – М.: Наука, 1969. – 176 с.

5. Казарина В. И. Современный русский синтаксис: структурная организация простого предложения. Учебное пособие. / В. И. Казарина – Елец: ЕГУ им. Бунина. – 2007. – 329 с.

6. Кацнельсон С. Д. Типология языка и речевое мышление / С. Д. Кацнельсон. – Л.: Наука, 1978. – 388 с.

7. Кобозева И. М. Лингвистическая семантика / И. М. Кобозева. – М.: Изд. 2-е. Елиторнал УРСС, 2004. – 352 с.

8. Левицкий В. В., Стернин И. А. Экспериментальные методы в семасиологии / В. В. Левицкий, И. А. Стернин. – Воронеж, 1989. 193 с.

9. Никитин М. В. Основы лингвистической теории слова / М. В. Никитин. – М.: Высшая школа, 1988. – 271 с.

10. Селіванова О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля / О. Селіванова. – К., 2006. – 716 с.

11. Уфимцева А. А. Лексическое значение: Принцип семнологоического описания лексики. / А. А. Уфимцева. – М.: 1986. – 218 с.

12. Чернейко Л. О. Лингво-философский анализ абстрактного шимени / Л. О. Чернейко. – М.: Наука, 1997. – 320 с.

SUMMARY

The article is devoted to the problem of the subject and attributive words in the modern linguistics. An author analyses the linguistic approaches of the scientists on the differentiation of subject and attributive words in the one of the most actual branches – semasiology.

УДК 811.161.2'23

Людмила ВОРОБЙОВА

СЛОВО ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті досліджуються семантична структура слова в психолінгвістичному аспекті, співвідношення внутрішньої форми та асоціативних значень на основі лінгвістичної концепції О. О. Потєбні.

Ключові слова: слово, значення слова, внутрішня форма слова, асоціативні значення.

Антропоцентрична парадигма сучасного мовознавства сприяє посиленню уваги до дослідження не нової, проте завжди актуальної проблеми взаємозв'язку думки і слова через поглиблене тлумачення семантичної структури слова. В нову парадигму органічно вписується, на наш погляд, підхід до слова як до психолінгвістичної одиниці. В цьому аспекті слово розглядається як одиниця, що виявляє себе в мовленні, в мовленнєвій діяльності людини. Слово – те базове поняття, котрим оперують психолінгвісти при з'ясуванні особливостей сприймання та розуміння мовлення (А. П. Клименко,

О. О. Леонтьєв, В. Ф. Петренко, О. О. Селіванова та ін.). Слово – одиниця ментального лексикону, де воно знаходиться у взаємодії з іншими словами, що різняться за ступенем їх когнітивної, емоційної та комунікативної актуальності (О. О. Залевська). Тут буде слушним пригадати висловлювання психолога, одного з фундаторів сучасної психолінгвістики Л. С. Виготського стосовно того, що значення – це одиниця мовленнєвого мислення, це саме той феномен, який, не ототожнюючи мовлення і мислення, дозволяє виявити їх єдність. Важливим є і твердження, що думка не втілюється, а

здійснюється в слові, тим самим підкреслюються діяльнісний характер мовлення, динамічність значення слова. Значення має стійку, але внутрішньо динамічну структуру, що реалізує певний спосіб пізнання дійсності, розчленований звуковим образом, який і символізує значення.

Психолінгвісти, досліджуючи процеси продукування і сприймання мовлення, виявили залежність сприймання і розуміння значення слова від його зовнішньої, звукової форми, виділили так званий фоносемантичний компонент значення слова (С. В. Воронін, О. П. Журавльов). Психолінгвістичними експериментами (О. П. Журавльов, О. О. Залевська, Р. М. Фрумкіна) доведено, що людина схильна співвідносити певний звук або комплекс звуків із певним значенням. Конкретні прояви цих зв'язків досить різноманітні: від випадкових “підказок” мовцю при виборі слів до фонетично організованого поетичного тексту (див., наприклад, поезію М. Семенка чи В. Хлебнікова), від вторинної мотивації лексем, які втратили свою внутрішню форму, до загальних звуко-символічних закономірностей.

Вивчення значення слова з психолінгвістичних позицій виявляє й сферу нових смислових відношень у структурі слова, пов'язану з його асоціативними значеннями і “внутрішньою формою”.

Мета статті – розглянути, спираючись на концепцію видатного вітчизняного лінгвіста О. О. Потебні, співвідношення в смисловій структурі слова його внутрішньої форми та асоціативних значень, показати динамічний характер лексичного значення. Сучасні дослідники слушно наголошують, що О. О. Потебня створив психолінгвістичну модель виникнення слова в процесі осягнення людським розумом предметів, явищ і загалом оточуючого світу. Він, по суті, з психолінгвістичних позицій описав і процес сприймання, розуміння слова, мовлення в цілому.

Розвиваючи ідеї німецького філософа й філолога Вільгельма фон Гумбольдта, автора вчення про мову як безперервний творчий процес, про “внутрішню форму” мови як вираження світобачення народу, О. О. Потебня у праці “Думка і мова” писав: “Символізм мови, очевидно, може бути названий її поетичністю” [3, с. 124] і цілком логічно дійшов висновку, що дослідження слова, мови близьке до дослідження поетичного твору. В поетичному слові й у поетичному творі в цілому він виділив три основних елементи: “зовнішню форму, тобто членороздільний звук, зміст, об'єктивований за допомогою звуку, і внутрішню форму, або найближче етимологічне значення слова, той спосіб, яким виражається зміст” [3, с. 124].

Отже, слово – це дещо більше, ніж найменша значима одиниця мови. Це своєрідний завершений

“семіотичний акт”, який В. Гумбольдтом порівнювався з багатою квіткою, що з'явилася з бутона.

Слово як творчий акт мовлення й думки містить у собі, крім звуків і значення, ще й представлення – це спосіб поєднання звучання слова зі значенням, елемент, який організує значення. При цьому між значенням і представленням існує певна нерівність: у значенні завжди вміщується більше, ніж у представленні, значення має більш широкий характер порівняно з представленням.

О. О. Потебня назвав представлення внутрішньою формою слова, яка кваліфікується ним по-різному: як наблизче етимологічне значення слова; як відношення змісту думки до свідомості, що показує, якою уявляється людині її власна думка. Крім того, вчений стверджував: “Внутрішня форма слова є центр образу, одна з його ознак” [3, с. 100]. Наприклад, слово *вікно* (*окно*) відноситься до предмета з багатьма ознаками, але представлено лише однією – *око*, таким чином вказуючи на предмет, через який можна дивитися. А російське слово *туша* представлено ознакою лиття, що виявлена в корені –*ту-*. Такі представлення, зазначав Потебня, завжди народні. Тут виявляється, швидше, психологічний, ніж лінгвістичний аспект внутрішньої форми слова, яка фокусує в собі чуттєвий образ, одна з ознак якого стає домінуючою. Внутрішня форма слова є “не образ предмета, а образ образу” [3, с. 100]. Тому внутрішня форма слова як представлення складає психічний компонент значення слова.

Внутрішня форма слова не збігається зі значенням даного слова, це саме знак значення. О. О. Потебня наводить цікавий приклад, коли маленький хлопчик, розглядаючи електролампочку, називає її “*арбузиком*”. У цьому окремому факті, на думку вченого, відбито багато закономірностей лінгвістичних (мотивація нового значення слова, розвиток полісемії) і психолінгвістичних (асоціації, онтогенез дитячого мовлення). А у В. В. Виноградова знаходимо інший приклад внутрішньої форми, або представлення, при використанні того ж слова “*арбузик*” – у значенні “*абажур*”. В обох випадках в основі внутрішньої форми, тобто представлення про два різні предмети, лежить ознака круглої форми, яка пов'язує їх зі значенням російського слова “*арбуз*” (кавун).

Наведені приклади свідчать про те, що в основі внутрішньої форми слова, його вмотивованості лежать асоціації. За визначенням О. О. Потебні, асоціація полягає в тому, що “різномірні сприйняття, дані одночасно, або одне слідом за іншим, не знищують взаємно своєї самостійності, а залишаючись самі собою, складаються в одне ціле” [3, с. 91]. У психології асоціація тлумачиться як зв'язок між психічними явищами, який утворюється за певних умов, коли

актуалізація (сприйняття, представлення) одного з них викликає появу іншого.

Таким чином, асоціація – це зв'язок між певними об'єктами та явищами, обумовлений суб'єктивними чинниками, що можуть визначатися культурою, до якої належить індивід, або минулим досвідом людини. Такий зв'язок відбивається в мові, де асоціація – поєднання мовних одиниць, передусім слів, за формальним або логіко-семантичним принципом.

Залежно від різних умов одні й ті самі предмети, явища реальної дійсності можуть викликати в мовців найрізноманітніші асоціації. Коли ці асоціації виявляються індивідуальними, вони впливають тільки на вживання і сприйняття відповідного найменування окремою людиною (це, власне, сфера психолінгвістики). Але вони можуть бути й більше загальними, значною мірою стійкими, такими, що визначаються соціальним досвідом усього мовного колективу (так звані онтологічні асоціації). Саме такого роду стійкими асоціаціями зумовлюються можливості переносного вживання слів, появи похідних, вторинних значень слів. Наприклад, давнє символічне протиставлення світла й темряви визначає метафоричне значення багатьох слів: *світлий* – *темний*; *сонце*, *ніч*, *ранок*, *схід*, *похмурий* і под.

Здатність слова викликати в свідомості людини певні уявлення, образи складає асоціативну потенцію слова, яка реалізується в асоціативному значенні – тих представленнях, тих конотаціях, додаткових смислових відтінках, які виникають у реципієнта при сприйнятті слова. Потенційна здатність полісемантичного слова до асоціативного зближення з іншими одиницями мови найяскравіше виявляється, звичайно, в художньому тексті, бо саме в ньому відбувається те “згущення” думки, про яке писав О. О. Потебня, підкреслюючи при цьому, що особливо важливу роль у процесі “згущення” відіграє внутрішня форма [3, с. 124–125].

Закріплення асоціативних ознак у значенні слова – процес, з одного боку, історичний (багато асоціацій, об'єктивно зафіксовані в словах, здаються не мотивованими з сучасного погляду), а з іншого боку – національно специфічний, оскільки кожна мова має своєрідний погляд на світ або неповторну перспективу бачення. Останнє положення ілюструється зіставленням прикладів із різних мов, коли корелятивні лексеми можуть мати як спільну, так і різну мотивацію. Спочатку такий показовий “міжмовний” приклад: укр. *журавлина* – англ. *Granberry* (“журавлина ягода”) – рос. *клюква*. Асоціативно близькими виявляються українська та англійська назви, якщо врахувати, що американські переселенці дали ягоді таку назву, бо її довгі, тонкі квітки нагадували їм дзьоб журавля. Внутрішня форма російського слова дещо відрізняється і не є такою прозорою, як у попередніх двох найменуваннях. Одна з

можливих (але не безсумнівних) версій походження *клюквы* така: слово виникло внаслідок перестановки приголосних із *клювка* (порівн. сербохорв. *кљувка* – “клюква”), утвореного від *кљов*, відтак, первісне, або найближче етимологічне значення (за Потебнею) – “ягода, яку клюють птахи” [5, с. 151].

Особливо цікавим, як нам уявляється, може бути зіставлення прикладів із близькоспоріднених мов. Так, у російській і українській мовах корелятивні лексеми можуть теж мати як спільну, так і різну мотивацію, тобто, за Потебнею, образ, який покладено в основу найменування.

В аспекті нашого дослідження становлять інтерес слова, що мають однакове значення, але характеризуються різною мотивацією, специфічною асоціативною основою, відтак, і специфічною внутрішньою формою, наприклад: рос. *часовой* “той, що стоїть на посту певний час” – укр. *вартувий* – “той, хто несе варту, охороняє”; рос. *брак* (від давньорус. *брати*) – укр. *шлюб* (від *любити*).

Відмінності у внутрішній формі корелятивних лексем можуть додавати до значення слова емоційно-оцінних відтінків. Порівн.: рос. *рабочий* – укр. *запобігливий*. Російське слово з частково затемненою внутрішньою формою (внаслідок втрати давнього прикметника “лепый”) має сильніше емоційно-експресивне забарвлення, оскільки асоціюється з оцінним (негативним) переносним значенням слова “раб”. А українське слово, мотивоване дієсловом руху, спирається на більш нейтральну асоціацію побутового характеру.

Отже, внутрішня форма слова не тільки номінує предмети, факти, явища дійсності, але й оцінює їх. Ця оцінка певним чином формує предметне значення слова, впливає на зміну його семантики, на його експресію, на його конотацію. “Слово є одночасно й знаком думки мовця, й ознакою всіх інших психічних переживань, що входять у завдання й намір повідомлення” [1, с. 21].

Тут можливий психолінгвістичний коментар. Кожний носій мови за кожним засвоєним словом рідної мови має власний набір конотацій, образів, представлень. І коли ми продукуємо своє повідомлення іншій людині, ми виходимо з власних конотацій. Наш співрозмовник (адресат, реципієнт) має власні конотації, тому, слухаючи нас, може прийняти інше повідомлення, точніше, інший його зміст. Не можна знайти двох людей, котрі вкладали б абсолютно однаковий зміст у слово, саме тому повне розуміння в процесі спілкування ускладнюється або, навіть, неможливе. Думки мовця і реципієнта повністю не збігаються. Те ж саме можна сказати й про переклад з однієї мови на іншу. О. О. Потебня неодноразово наголошував, що як породження мовлення, так і його сприймання та

розуміння – це творчий процес: слово однаково належить і мовцю, і слухачеві; слово мовця слугує поштовхом для формування і розвитку думки слухача. Ефективності рецепції сприяє контекст – лінгвістичний (мовне середовище або оточення слова) і позамовний (ситуація реального або віртуального світу).

З психолінгвістичного погляду важливо підкреслити такий момент: більшість слів (у мовній системі) має не одне значення, табо є багатозначними, що знаходить відображення у тлумачних словниках. Однак значення слова реалізується та уточнюються в живому мовленні людини. Реальне вживання слова, відтак, завжди є процесом вибору одного необхідного значення з системи всіх значень. “Реальне значення не константне, наголошував психолог Л. С. Виготський. – В одній операції слово виступає з одним значенням, в іншій воно набуває іншого значення” [2, с. 369]. А лінгвіст О. О. Потебня, виходячи з розуміння мови як діяльності, твердив, що слово зі своїм конкретним значенням з’являється в дійсності лише один раз як складова частина певного конкретного висловлювання: “Слово в мовленні щоразу відповідає одному актові думки, а не кільком, тобо щоразу, коли вимовляється чи розуміється, має не більше одного значення. Найменша зміна у значенні слова робить його іншим словом” [3, с. 94]. Найчастіше тільки контекст допомагає зрозуміти, що значить те чи інше слово, вживане в розмові, допомагає зрозуміти не лише денотат, а й конотацію слова. Психологічна структура значення визначається не стільки тим, що означає слово за словником, скільки тим, як слова співвідносяться між собою в процесі їх вживання, у мовленнєвій діяльності. Адаже слово в індивідуальному лексиконі знаходиться в численних зв’язках за різноманітними параметрами (чуттєво-предметних, емоційно-оцінних, системно-мовних і т.п.).

Як бачимо, О. О. Потебня дає своє розуміння слова як засобу творення думки й як засобу спілкування. Він висуває твердження про нетотожність висловленого значення та значення рецепційного і підкреслює: саме завдяки внутрішній формі слова здійснюється і породження, і сприймання мовлення, оскільки вона спрямовує думку реципієнта, а слово як сукупність внутрішньої форми і звуку є засобом для розуміння мовця, аперцепції змісту його думки. Власне в дусі

сучасної психолінгвістики звучать такі положення його теорії: “Мова є засіб розуміти самого себе”, “Будь-яке розуміння є водночас нерозуміння, будь-яка згода в думках є разом і незгода”.

О. О. Потебня послідовно акцентує динаміку значення слова: спосіб організації значення може змінюватися зсередини, бо змінюється домінантна ознака предмету (явища), що пізнається. Відтак, значення має стійку, проте внутрішньо динамічну структуру, що реалізує певний спосіб пізнання дійсності, розчленований звуковим образом, який і символізує значення. А це, з сучасного погляду, веде до тлумачення значення слова як когнітивної структури.

Увага до внутрішньої форми слова є також умовою формування поетичної символіки, образу, картини світу в свідомості людини, умовою передачі того історичного соціокультурного багатства, який накопичений і зафіксований народом у мовленні й мові. Недарма О. О. Потебня підкреслював, що найближче етимологічне значення слово (внутрішня форма) завжди народне. Як відомо, в концепції вченого ключовими виступають, крім категорій мови й мислення, поняття “народ” і “народність”. Народ є творцем мови, мова – породженням “народного духу”. Разом з тим, саме мова визначає національну специфіку народу. Якщо ж говорити про семантичну структуру слова, то саме його внутрішня форма відображає національну специфіку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В. В. Русский язык (Грамматическое учение о слове) / В. В. Виноградов. – М.: Высшая школа, 1972.
2. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский // Собрание сочинений в 6 т. – М.: Педагогика, 1982. – Т. 2.
3. Потебня А. А. Мысль и язык / А. А. Потебня. – К.: СИНТО, 1993.
4. Українська мова: Енциклопедія. – К.: Укр. енциклопедія, 2000.
5. Шанский Н. М., Иванов В. В., Шанская Т. В. Краткий этимологический словарь русского языка / Н. М. Шанский, В. В. Иванов, Т. В. Шанская. – М.: Учпедгиз, 1961.

SUMMARY

The article is devoted to the research of word's semantic structure in psycholinguistical aspect. Also the correlation of inner form and associative meanings are studied there on the base of O. Potebnya's psycholinguistic conception of word.

ЗМІСТ

Вітаємо з ювілеєм!	3
Труш Т.М. Слово вчителя.....	4
Розділ І. Актуальні проблеми синтаксису	6
Гуйванюк Н.В. Складносурядні речення ускладненої структури	6
Кульбабська О.В. Класифікаційні параметри простого неелементарного речення в синтаксичній концепції К.Ф.Шульжука	11
Кузьмич О.О. Імплицитні елементи в структурі складного речення	15
Шкарбан Т.М. Засоби стислості структури складних конструкцій з однорідною супідрядністю	18
Волощук Р.М. Зовнішні синтаксичні актуалізаційні категорії речення.....	21
Давнюк С.В. Особливості семантики складних сурядно-підрядних конструкцій в українській мові	24
Ричагівська Ю.Є. Типи семантико-синтаксичних відношень у складному реченні віршованого жанру	27
Каленич В.М. Адвербіальні синтаксеми у двоскладних реченнях з одновалентними дієслівними предикативами	32
Щербачук Н.П. Імплицитність – експліцитність синтаксем у простих реченнях-репліках діалогічних єдностей типу питання-відповідь	36
Пітель В.І. Незакінчені речення: проблема синтаксичного аналізу.....	40
Пацаранюк Ю.М. Синтаксичні конвергенції як форма реалізації іронії у структурі речення.....	43
Межов О.Г. Орудний відмінок як основний морфологічний варіант інструментальної синтаксеми.....	46
Роїк О.Ю. Семантична нівеляція порівняльних сполучників у структурі складнопідрядних речень.....	50
Костусяк Н.М. Формально-синтаксичні та комунікативні ознаки знахідного відмінка іменників.....	55
Розділ ІІ. Проблеми мовознавчих теорій.....	60
Загнітко А.П. Сучасні класифікації концептів: теоретичний і прикладний аспекти	60
Архангельська А.М. Еталон та анти-еталон чоловічої краси у дзеркалі української мови	67
Мединська Н.М. Проблема предметних та ознакових слів у сучасній лінгвістиці: семасіологічний аспект.....	71
Воробйова Л.М. Слово та його значення: психолінгвістичний аспект	74
Пальчевська О.С. Просторово-орієнтаційний код в українській фразеології.....	78
Войцешук Л.А. Синергетика мови як вияв її духовної сутності в лінгвофілософських концепціях вітчизняних учених.....	81
Бобрикова Ю.В. Мовні реалії та проблеми перекладу	86
Розділ ІІІ. Актуальні питання культури мовлення	90
Єрмоленко С.Я. Культура мови і мовні ідеали суспільства.....	90
Сюта Г.М. Поетичне слово-образ як знак української культури	94
Весельська Г.С. Нові явища у функціонування єдналих сполучників в українській літературній мові на початку ХХІ століття	97
Шульжук Н.В. Молодіжний жаргон як лінгвосоціальне явище.....	101
Желязкова В.В. Стилїстичні засоби вираження оцінки у сучасному політичному дискурсі ЗМІ України.....	106
Вокальчук Є.Л. Культурно мовні проблеми спортивного теледискурсу	110
Розділ ІV. Актуальні проблеми лексикології	114
Вокальчук Г.М. Українська індивідуально-авторська неологія та неографія: стан і перспективи	114
Шульга Т.А. Семантико-синтаксичні прийоми створення комізму	118
Адах Н.А. Оказіональні іменники зі значенням конкретної предметності в поетичному словнику Василя Барки	121
Гаврилюк Н.В. Особливості еволюції індивідуально-авторської лексичної номінації в поезії неокласиків	124
Тимочко О.Б. Основні тенденції у словотворчій практиці поетів-дисидентів 60-70-х років ХХ ст.	127
Тиха Л.Ю. Метафора Марії Матіос: семантичні типи та синтаксичні особливості їх реалізації (на матеріалі малої прози).....	130

Степанова О.І. Проблеми унормування та стандартизації наукової термінології.....	134
Дзюба М.М. Специфіка процесу апелятивзації у сфері наукової термінології	137
Шевчук Т.Б. Запозичені лексеми на позначення осіб, які займаються фінансово-економічною діяльністю в сучасних засобах масової інформації.....	141
Кірілкова Н.В. Фольклоризми у повістях Миколи Вінграновського	145
Панцьо С.Є., Лісняк Н.І. Складні слова як засіб емотивності у поезії Д. Павличка.....	149
Розділ V. Актуальні питання лінгвістики тексту, історії української мови, топонімики, діалектології.....	153
Сікорська З.С. Прийменникові конструкції як вада професійного мовлення.....	153
Олексієвць Л.С. Функціонально-стилістичні особливості тексту офіційно-ділового стилю	159
Карчевська О.Р. Мовна організація портрета людини в українській прозі 20-30 років ХХ ст. (на матеріалі повістей Б.Антоненко-Давидовича	164
Бирик С.П. Розмовно-діалогічна мова в художній оповіді (на матеріалі творів Григора Тютюнника	167
Мялковська Л.М. Конкретно-чуттєвий компонент у мовотворчості І.Нечуя-Левицького	171
Пітель В.М. Народна етимологія і суміжні мовні явища	175
Мандрик Н.В. Народне розмовне джерело як матеріал художньої творчості в Україні 17-18 ст	179
Бісовецька Л. А. Відіменний словотвір дієслів за допомогою суфікса <i>-и-</i> в українській мові: історія і сучасність.....	183
Бачкур Р.О. Лінгвістична типологія назв тварин як твірної бази в українській мові.....	187
Каленюк С.О. Топоніми як ваговий шар ономастичного простору у творах Уласа Самчука.....	192
Джочка І.Ф. Лексико-семантична типологія іменників з кількісним значенням (на матеріалі гуцульських говірок).....	195
Кисіль К.С. Семантика номінативних знаків глутонімії (на матеріалі словника «Арго нововижівських кожухарів на Волині» Й.Дзензелівського).....	201
Лавренчук М.В. Питання системного дослідження матеріальної лексики західно-поліських говірок	205
Розділ VI. Актуальні проблеми зіставного мовознавства.....	210
Даниленко Л.І. Становлення лінгвокогнітивної парадигми в чеському мовознавстві.....	210
Погрібна Т.А. Комунікативно-прагматичні особливості чеських народних прикмет	213
Кондзеля О.С. Засоби комізму в польському художньому дискурсі (Katarzyna Grosnowa «Nigdy w zygii!» і «Serce na temblaku»).....	217
Філь О.М. Культурноспецифічні слова у ролі запозичень в етнічних мовних картинах світу (на матеріалі української та польської мов)	222
Семагин Т.С. Реконструкція слів-імен концептів <i>прекрасне/потворне</i> в англійській та українській мовах.....	224
Яскевіч Ю.В. Етимологічний аспект аналізу концепту <i>страх</i> в англійській, українській та французькій мовах	228
Бісовецька Т.В. Реконструкція номінацій соціального статусу людини тематичного поля «Сімейні стосунки».....	232
Дутчак Н.М. Демінутивна семантика у сфері дієслова.....	236
Розділ VII. Актуальні проблеми мовної освіти.....	240
Хом'як І.М. Орфографічна культура писемного мовлення.....	240
Лещенко Г.П. Комунікативні завдання у системі вивчення морфології у 6-7 класах загальноосвітніх шкіл	243
Златів Л.М. Засвоєння основних способів підвищення інформативності тексту студентами-філологами	250
Антончук О.М. Психологічні умови формування орфографічних умінь і навичок в учнів 6-7 класів	254
Ковальчук Н.П. Символіка знаків пунктуації в електронній письмовій мові.....	257

Наукове видання
Збірник наукових праць
Актуальні проблеми сучасної філології
Мовознавчі студії
Випуск XVII

Упорядкування та наукове редагування
Степанова О.І.

Технічний редактор
Литвак А.М.

ББК 81 Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету.
А 43 Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії.
4 Вип. 18. – Рівне: РДГУ, 2010. – 265 с.
УДК
811.161.2

Здано до набору _____ . Підписано до друку _____
Формат 70x100¹/₁₆.
Папір офсетний. Друк на ризографі.
Гарнітура Times New Roman Cyr.
Умовн. друк. арк. 8.0.
Тираж 300 прим. Зам. 57/1.

Видавничі роботи: редакційно-видавничий відділ РДГУ
33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет.
Адреса редакції: м. Рівне, вул. Остафова, 31; кафедра української мови